

Needs Assessment for the Development of Learner-Centered Education Management for Sustainable Learning Partnership Schools

Sujinda Khumphokha Tatsa¹, Prompilai Buasuwan² and Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang³

^{1,2,3}Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

¹E-mail: sujinda.tatsa@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-2369-8226>

²E-mail: feduplb@ku.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1119-6083>

³E-mail: wanwisa.sue@ku.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5975-8148>

Received 12/05/2025

Revised 24/05/2025

Accepted 30/06/2025

Abstract

Background and Aims: Education forms the cornerstone for human resources and national development, particularly in the rapidly evolving 21st century. Despite Thailand's ongoing educational reforms, the 2018 PISA results revealed that Thai students performed below the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) average across all domains. The Partnership School Project, launched by the Ministry of Education in 2018, fosters collaboration among government agencies, private sector organizations, and civil society in school management to enhance educational quality and reduce disparities. This research aimed to 1) investigate the current and desired states of student-centered education for sustainable learning in Partnership Schools, 2) analyze needs and formulate development strategies for student-centered education promoting sustainable learning in Partnership Schools, and 3) To propose strategic plans for enhancing the educational quality of collaborative development schools in diverse contextual areas, utilizing needs assessment analysis as the foundation for policy formulation and development guidelines.

Methodology: This study employed a quantitative survey research design. The population comprised educational personnel working in 195 Partnership Schools across 18 provinces in Thailand. Using the Krejcie and Morgan table at a confidence level of 97.48%, a sample of 127 schools was determined. Data were collected from school administrators and teachers in the Partnership Schools, selected through purposive sampling. The research instrument was a needs assessment questionnaire. Data analysis involved calculating means, standard deviations, and the Priority Needs Index modified (PNI_{Modified}).

Results: The findings revealed that the current state of learner-centered education for sustainable learning in Partnership Schools was at a moderate level ($\bar{X} = 3.049$), whereas the desired state was at a high level ($\bar{X} = 4.489$). The aspect with the highest priority need was the establishment of an educational ecosystem conducive to learning (PNI_{Modified} = 0.598). This was followed by creating a participatory culture for sustainable development (PNI_{Modified} = 0.508), promoting career skills development according to local contexts (PNI_{Modified} = 0.493), fostering moral values, ethics, and hometown consciousness (PNI_{Modified} = 0.492), and strengthening essential skills for future teaching and learning (PNI_{Modified} = 0.482), respectively.

Conclusion: This study demonstrates that collaborative development schools have significant needs for developing learner-centered educational management across all dimensions, particularly in creating educational ecosystems conducive to learning, which showed the highest priority index. The research findings revealed that the current state of educational management is at a moderate level, while the desired state is at the highest level. These results reflect gaps requiring development intervention. School administrators and stakeholders should prioritize the development of physical learning environments, procurement of appropriate media and technology, and enhancement of teachers' capacity for learner-centered instruction. Additionally, promoting collaborative networks with external agencies and multi-stakeholder participation in educational quality development is essential to achieve sustainable learning outcomes that genuinely respond to learners' needs. The findings guide the formulation of area-level educational policies, particularly regarding resource allocation and the development of collaborative schools to enhance efficiency in learner-centered education. Furthermore, systematic evaluation and monitoring of project progress should be implemented to ensure continuous improvement and accountability in educational development initiatives.

Keywords: Needs Assessment; Learner-centered Education; Sustainable Learning; Partnership Schools

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา

สุจินดา คุ่มโกคา ทศตะ¹, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ² และวรรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง³

^{1,2,3} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และประเทศ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แม้ประเทศไทยจะปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ปี 2561 ยังแสดงให้เห็นว่านักเรียนไทยมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ในทุกด้าน โรงเรียนร่วมพัฒนา (Partnership School) เป็นโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการเริ่มในปี 2561 เน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำ การวิจัยนี้มุ่งศึกษา 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา และ 2) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา และ 3) เพื่อนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนร่วมพัฒนาในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยใช้ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเป็นฐานในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนา

ระเบียบวิธีการวิจัย: การวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ ประชากรคือบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนร่วมพัฒนา 195 แห่ง ใน 18 จังหวัด กลุ่มตัวอย่าง 127 โรงเรียน กำหนดโดยตารางเครจชีและมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 0.9748 ผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารและครูในโรงเรียนร่วมพัฒนา โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือคือแบบสอบถามประเมินความต้องการจำเป็น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัย: ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.049$) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.489$) ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ การสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา (Learning Ecosystem)

ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($PNI_{Modified} = 0.598$) รองลงมาคือ การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ($PNI_{Modified} = 0.508$) การส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพตามบริบทพื้นที่ ($PNI_{Modified} = 0.493$) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกรักบ้านเกิด ($PNI_{Modified} = 0.492$) และการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในอนาคต ($PNI_{Modified} = 0.482$) ตามลำดับ

สรุปผล: การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนร่วมพัฒนายังมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูง ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ผลลัพธ์ของการวิจัยสะท้อนช่องว่างที่ต้องการการพัฒนา ผู้บริหารโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและการมี

ส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อยกระดับการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการศึกษา ระดับพื้นที่ โดยเฉพาะการจัดสรรทรัพยากรและการพัฒนาโรงเรียนร่วมพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการประเมินและติดตามความก้าวหน้าของโครงการอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; การศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ; การเรียนรู้ที่ยั่งยืน; โรงเรียนร่วมพัฒนา

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และขับเคลื่อนประเทศให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 งานวิจัยและรายงานระดับนานาชาติ เช่น ผลการประเมิน การประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ปี 2018 ของ องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD, 2023) ชี้ให้เห็นว่านักเรียนไทยมีคะแนนการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนถึงปัญหาคุณภาพการศึกษาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน แนวคิดการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Education) ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างเต็มที่และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ผ่านมา เช่น การศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2566) พบว่ายังมีข้อจำกัดในการนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติในบริบทโรงเรียนไทยโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและขาดแคลนทรัพยากร

พื้นที่วิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นที่โรงเรียนร่วมพัฒนา (Partnership Schools) ซึ่งเป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการริเริ่มมาตั้งแต่ปี 2561 โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้นักเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ ข้อมูลจากสถาบันพัฒนาประชาสังคม (2565) มีโรงเรียนร่วมพัฒนา 195 แห่งใน 18 จังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งยังเผชิญกับปัญหาในการจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ การเข้าถึงเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จากการศึกษาวิจัยและการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียนกลุ่มนี้ พบว่าความต้องการหลักมุ่งเน้นไปที่การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาและการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือโรงเรียนร่วมพัฒนาใน 18 จังหวัด วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ ใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ การสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา การเสริมสร้างทักษะอนาคต การพัฒนาทักษะอาชีพตามบริบทพื้นที่ การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม และการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น และแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา

3. เพื่อนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนร่วมพัฒนาในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยใช้ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนา

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมนี้มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered Learning) มีรากฐานจากปรัชญาปฏิบัตินิยมและทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยมีพื้นฐานจากปรัชญาการศึกษาแบบพัฒนาการนิยมที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นผู้ที่มีอิทธิพลสำคัญที่เชื่อว่าการศึกษควรเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน ในประเทศไทย แนวคิดนี้ได้รับการบรรจุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ไวเมอร์ (Weimer, 2002) เสนอการเปลี่ยนแปลง 5 ด้าน ได้แก่ การสร้างสมดุลของอำนาจในห้องเรียน การปรับบทบาทครู การส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้เรียน การปรับเปลี่ยนหน้าที่ของเนื้อหา และการปรับเปลี่ยนการประเมินผล ทิศนา ขวมนิธิ (2545) เสนอให้ครูปรับบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ทำหน้าที่วางแผนกิจกรรม จัดสภาพแวดล้อม และประเมินผลร่วมกับผู้เรียน

แม้ว่าแนวคิดการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Education) จะได้รับการยอมรับในเชิงทฤษฎี แต่การนำไปปฏิบัติในบริบทโรงเรียนไทย โดยเฉพาะในต่างจังหวัดและพื้นที่ห่างไกล ยังเผชิญกับข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การขาดแคลนครูวิทยากรและเทคโนโลยี ความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงบทบาทครูจากผู้ถ่ายทอดเป็นผู้อำนวยความสะดวก และวัฒนธรรมการศึกษาแบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำและความเคารพอำนาจครู ซึ่งขัดแย้งกับหลักการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองยังพบช่องว่างความรู้เกี่ยวกับการศึกษาในบริบทเฉพาะของโรงเรียนร่วมพัฒนา ทั้งการขาดการศึกษาเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในพื้นที่ต่างจังหวัด การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติภายใต้ข้อจำกัดทรัพยากร และการบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา โดยใช้กรอบแนวคิดองค์ประกอบ 5 ด้านเป็นฐานการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการวางแผนและพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

การเรียนรู้อย่างยั่งยืน (Sustainable Learning) หมายถึง กระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (วิจารณ์ พานิช, 2555) องค์การยูเนสโก (UNESCO, 2024) ระบุว่าแนวคิดนี้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการของการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ได้แก่ การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย การเรียนรู้ด้านจิตพิสัย และการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย ซึ่งมีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562) เสนอแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างยั่งยืนผ่านการปรับปรุงหลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

3. แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนร่วมพัฒนา (Partnership School)

โรงเรียนร่วมพัฒนา (Partnership School) เป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาภายใต้บทบาทความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและภาคเอกชน มูลนิธิ องค์กร หรือสถาบันที่สนับสนุนทรัพยากรและมีส่วนร่วมในการบริหาร โครงการนี้เริ่มดำเนินการ ปีการศึกษา 2561 วัตถุประสงค์หลักประกอบด้วย 1) สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษา 2) พัฒนาคุณภาพและสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน ตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) รูปแบบการบริหารจัดการมีลักษณะเฉพาะที่เน้นความเป็นอิสระใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) อิสระในการออกแบบหลักสูตรเองในสัดส่วนร้อยละ 30 ของเวลาเรียน 2) อิสระในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์ และ 3) อิสระในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ทั้งนี้ ได้นำแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (The 21st Century Skills: 4C's) มาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนร่วมพัฒนา ประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสาร

4. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment)

การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการระบุช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการพัฒนาและปรับปรุง (สุวิมล ว่องวานิช, 2558) สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2559) ได้อธิบายว่าการประเมินความต้องการจำเป็นเป็นขั้นตอนแรกของการวางแผนและพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากช่วยให้ผู้บริหารสามารถระบุปัญหาและความต้องการที่แท้จริง กระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นตามแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562) ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์สาเหตุ และการจัดลำดับความสำคัญ แมคคาสลินและทีเบซินดา (McCaslin and Tibeziinda, 1998) เน้นว่าการประเมินความต้องการจำเป็นมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร ช่วยให้เข้าใจช่องว่างระหว่างสถานการณ์ปัจจุบันและเป้าหมาย นำไปสู่การวางแผนกลยุทธ์และการตัดสินใจเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพ ส่วน โคลส์และคณะ (Koles et al., 2010) ให้ความหมายว่าเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา โดยมีเป้าหมายเพื่อลดช่องว่างระหว่างสถานการณ์ปัจจุบันและสถานการณ์ที่พึงประสงค์

5. องค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา (Learning Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มองการศึกษาเป็นระบบที่มีความเชื่อมโยงระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน (พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, 2567) 2) การเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในอนาคต ตามแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของ สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum, 2020) ซึ่งรวมถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และความสามารถในการปรับตัว 3) การส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพตามบริบทพื้นที่ ตามแนวทางของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ที่เน้นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและตลาดแรงงาน 4) การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแนวคิดของ ประเวศ เวยชะ และคณะ (2565) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกัน และ 5) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกรักบ้านเกิด ตามแนวคิดของนิภา

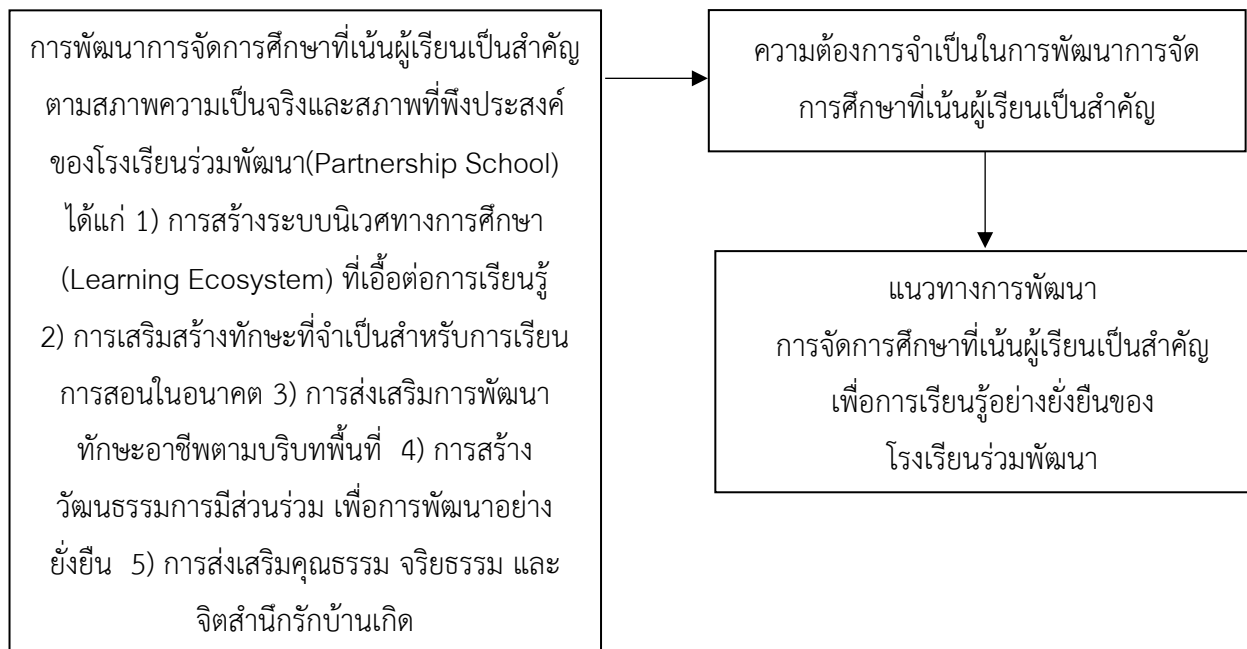
วรรณ เจริญลักษณ์ และคณะ (2565) ที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อย่างไรก็ตาม ยังพบช่องว่างความรู้หลายประการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในบริบทโรงเรียนร่วมพัฒนา ได้แก่ การขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในบริบทเฉพาะของโรงเรียนร่วมพัฒนา การขับเคลื่อนแนวคิดสู่การปฏิบัติภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร การบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน บทบาทเชิงปฏิบัติการของภาคเอกชนและชุมชน และระบบการประเมินผลการดำเนินงาน ที่เน้นความสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาที่ตรงจุด การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา โดยใช้กรอบแนวคิดองค์ประกอบ 5 ด้านที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเป็นฐานในการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและพัฒนาการจัดการศึกษาในบริบทของโรงเรียนร่วมพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบการสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยอาศัยการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Education) การเรียนรู้อย่างยั่งยืน (Sustainable Learning) แนวคิดโรงเรียนร่วมพัฒนา (Partnership School) และการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา กรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลักที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลักที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยแต่ละองค์ประกอบมีทฤษฎีหลักที่สนับสนุน ได้แก่ องค์ประกอบด้านการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่มีรากฐานจากทฤษฎีระบบ (Systems Theory) องค์ประกอบด้านการเสริมสร้างทักษะอนาคตที่อาศัยแนวคิดของไวเมอร์ (Weimer, 2002) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง 5 ด้านและกรอบทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของ เวทีเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum, 2020) องค์ประกอบด้านการพัฒนาทักษะอาชีพตามบริบทที่ใช้แนวคิดการศึกษาที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่น (Place-based Education) องค์ประกอบด้านการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมที่อาศัยทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) และองค์ประกอบด้านคุณธรรมจริยธรรมที่มีรากฐานจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การสังเคราะห์นี้สะท้อนการบูรณาการทฤษฎีสมัยใหม่เข้ากับบริบทเฉพาะของโรงเรียนร่วมพัฒนาในประเทศไทย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการสำรวจ (Survey Method) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนร่วมพัฒนาใน 18 จังหวัด 4 ภูมิภาคของประเทศไทย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ บุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนร่วมพัฒนาจำนวน 195 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนร่วมพัฒนา จำนวน 127 โรงเรียน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ใช้วิธีการคัดเลือกแบบสุ่มชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็นชั้นภูมิตามภูมิภาค และทำการสุ่มโรงเรียนจากแต่ละภูมิภาคตามสัดส่วนของประชากร (สมชาย วรภิรมย์สกุล, 2554)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นของสุวิมล ร่องวาณิช (2562) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) การประเมินระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ ครอบคลุม 5 องค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และ 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และได้รับการตรวจสอบความตรงของโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อยืนยันโครงสร้างของแบบสอบถามที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.9748 รวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพื้นฐานและค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{Modified}) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนาด้วย

ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{Modified}) ตามแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (2562)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนร่วมพัฒนา ครอบคลุมสถานศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 127 แห่งทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 392 ชุดคำตอบ การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยจำแนกตามปัจจัย ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวได้นำเสนอไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = 392)

ปัจจัยส่วนบุคคล	กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	120	30.61
หญิง	250	63.78
ไม่ระบุ	22	5.61
รวม	392	100
2. ตำแหน่ง		
ผู้บริหาร	80	20.41
ครู	312	79.59
รวม	392	100
3. ประสบการณ์ทำงาน		
ต่ำกว่า 5 ปี	100	25.51
5 – 10	150	38.27
มากกว่า 10 ปี	142	36.22
รวม	392	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากโรงเรียนร่วมพัฒนา จำนวน 127 แห่งทั่วประเทศไทย มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 392 คน โดยจำแนกตามปัจจัยดังนี้ ด้านเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 250 คน ร้อยละ 63.78 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 120 คน ร้อยละ 30.61 และไม่ระบุเพศ จำนวน 22 คน ร้อยละ 5.61 ด้านตำแหน่ง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งครู จำนวน 312 คน ร้อยละ 79.59 และตำแหน่งผู้บริหาร จำนวน 80 คน ร้อยละ 20.41 ด้านประสบการณ์ทำงาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 5-10 ปี จำนวน 150 คน ร้อยละ 38.27 รองลงมา มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี จำนวน 142 คน ร้อยละ 36.22 และมีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 100 คน ร้อยละ 25.51

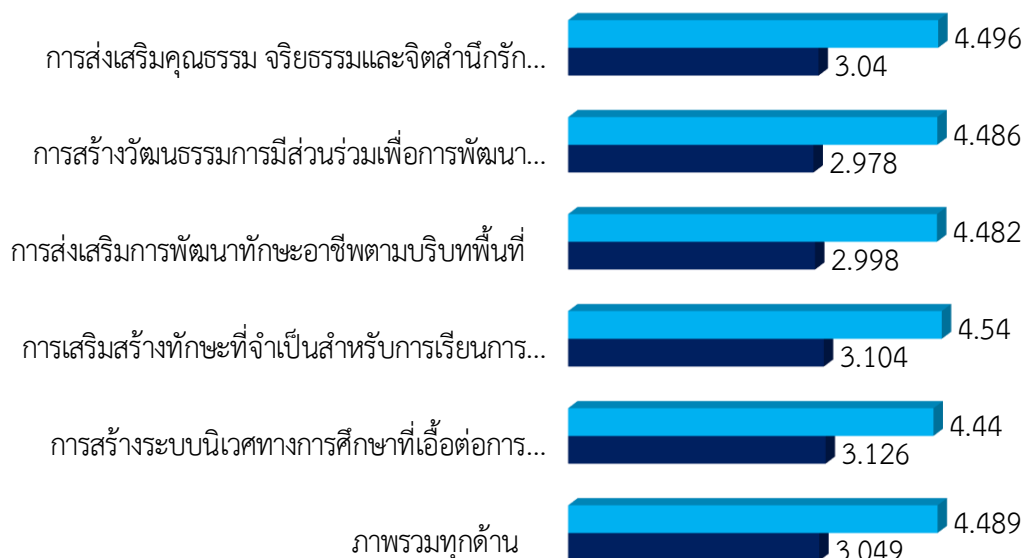
ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนาในภาพรวมทุกด้าน
(n = 392)

สรุปผลองค์ประกอบ ทั้งหมด	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. การสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา (Learning Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	3.126	0.800	ปานกลาง	4.440	0.596	มาก	0.598	1
2. การเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในอนาคต	3.104	0.800	ปานกลาง	4.540	0.496	มากที่สุด	0.482	5
3. การส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพตามบริบทพื้นที่	2.998	0.832	ปานกลาง	4.482	0.520	มาก	0.493	3
4. การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	2.978	0.826	ปานกลาง	4.486	0.520	มาก	0.508	2
5. การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกรักบ้านเกิด	3.040	0.836	ปานกลาง	4.496	0.518	มาก	0.492	4
ผลรวม	3.049	0.530	ปานกลาง	4.489	0.530	มาก	0.515	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา พบว่าสภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.049$, S.D. = 0.530) โดยด้านการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา (Learning Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.126$)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.489$, S.D. = 0.530) โดยด้านการเสริมสร้างทักษะจำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในอนาคตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.540$) เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) พบว่า ด้านการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา (Learning Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI Modified = 0.598) ขณะที่ด้านการเสริมสร้างทักษะจำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในอนาคตมีความต้องการจำเป็นต่ำสุด (PNI Modified = 0.482)

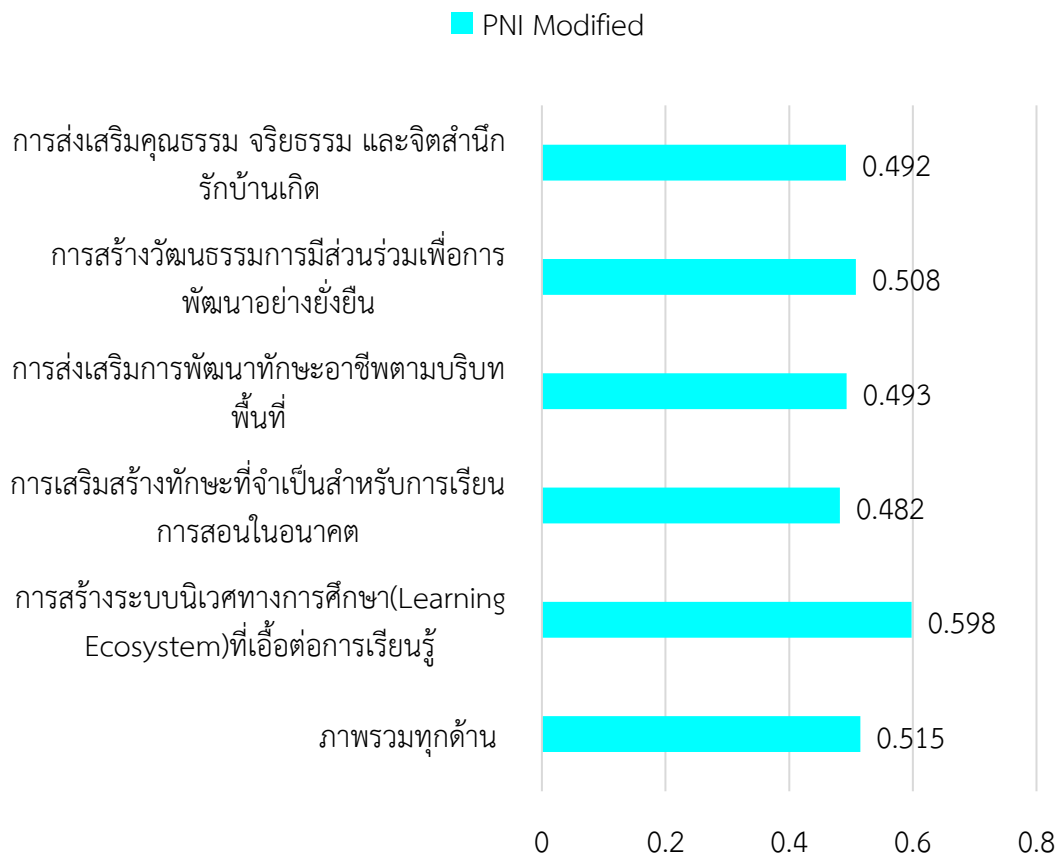
■ สภาพที่พึงประสงค์ ■ สภาพปัจจุบัน

แผนภูมิที่ 1 ผลการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนาในภาพรวมทุกด้าน

จากแผนภูมิที่ 1 พบว่าผลการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสภาพที่พึงประสงค์และสภาพปัจจุบันในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่าในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยช่องว่างอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 1.440) โดยทุกด้านมีความแตกต่างระหว่างสภาพที่พึงประสงค์และสภาพปัจจุบัน เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ 1) การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน (ส่วนต่าง 1.508) 2) การส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพตามบริบทพื้นที่ (ส่วนต่าง 1.484) 3) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและจิตสำนึกรักบ้านเกิด (ส่วนต่าง 1.456) 4) การเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในอนาคต (ส่วนต่าง 1.436) และ 5) การสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ส่วนต่าง 1.314)

ผลการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่าทุกด้านยังมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะด้านการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งมีช่องว่างสูงสุด จึงเป็นประเด็นที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่สุด

แผนภูมิที่ 2 ผลการเปรียบเทียบดัชนี PNI Modified ของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนาในภาพรวมทุกด้าน

จากแผนภูมิที่ 2 พบว่าผลการเปรียบเทียบดัชนี PNI Modified ของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา ในภาพรวมทุกด้านมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified = 0.515) ซึ่งสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยของทุกด้านรวมกันสามารถสรุปและเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1) การสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา (Learning Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI Modified = 0.598) แสดงให้เห็นว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด 2) การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับรองลงมา (PNI Modified 0.508) 3) การส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพตามบริบทพื้นที่ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified = 0.493) 4) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกรักบ้านเกิด มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified = 0.492) และ 5) การเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในอนาคต มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด (PNI Modified = 0.482) แต่ยังคงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลสรุปการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา (Learning Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุด ในขณะที่การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในอนาคตมีความจำเป็นน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ

การศึกษาเปรียบเทียบมุมมองระหว่างผู้บริหารและครู เผยให้เห็นถึงความซับซ้อนของการรับรู้และความคาดหวังที่แตกต่างกันในหลายมิติ ซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลายของมุมมองที่เกิดจากบทบาทหน้าที่และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน

ความสอดคล้องในวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษา ผู้บริหารและครูมีความเห็นสอดคล้องกันในประเด็นสำคัญ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาของผู้เรียน ความสอดคล้องนี้แสดงถึงการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการขับเคลื่อนการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21

ความแตกต่างเชิงมิติในการรับรู้และความคาดหวัง มีในหลายมิติ ได้แก่ 1) มิติการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้บริหารประเมินสภาพปัจจุบันของการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้ปกครองและชุมชนสูงกว่าครู เนื่องจากมุมมองในระดับนโยบายที่มองเห็นภาพรวมของการดำเนินงาน ในขณะที่ครูประเมินจากประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติงานจริง 2) มิติเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม ผู้บริหารมีความคาดหวังสูงกว่าครูในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน สะท้อนวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การศึกษายุคดิจิทัล ขณะที่ครูอาจมีความกังวลเกี่ยวกับความพร้อมในด้านทักษะและทรัพยากร 3) มิติการพัฒนาผู้เรียน ครูแสดงความมั่นใจสูงกว่าผู้บริหารในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ผู้เรียน เนื่องจากเป็นหน้าที่หลักและความเชี่ยวชาญของครู 4) มิติหลักสูตรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารประเมินการจัดหลักสูตรที่บูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าครู อันเป็นผลมาจากมุมมองเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ ในขณะที่ครูมองเห็นความท้าทายในการปฏิบัติจริง 5) มิติคุณธรรมและจริยธรรม ครูมีความมั่นใจสูงกว่าผู้บริหารในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน เนื่องจากมีโอกาสในการปฏิสัมพันธ์และสังเกตผู้เรียนในชีวิตประจำวันมากกว่า

ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ การสร้างสะพานเชื่อมระหว่างวิสัยทัศน์และการปฏิบัติ พัฒนาระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อลดช่องว่างระหว่างความคาดหวังและการปฏิบัติจริง

การใช้ประโยชน์จากจุดแข็งเฉพาะ สร้างกลุ่มงานผสมผสานโดยใช้ประโยชน์จากความเชี่ยวชาญของครูในด้านการพัฒนาผู้เรียนและการปลูกฝังคุณธรรม ร่วมกับวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในด้านเทคโนโลยีและการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น

การพัฒนาระบบการมีส่วนร่วม เพิ่มการมีส่วนร่วมของครูในการวางแผนและกำหนดนโยบาย สร้างกลไกการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อองค์กร

การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลแบบองค์รวม จัดให้มีระบบที่สะท้อนมุมมองของทั้งผู้บริหารและครู ประเมินทั้งในระดับนโยบายและระดับการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ

การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาโรงเรียนในยุคดิจิทัลต้องอาศัยความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารและครู โดยการผสมผสานวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์กับประสบการณ์การปฏิบัติงานจริง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ สมดุล และยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบว่าสภาพปัจจุบันของการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนร่วมพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.049$, $SD = 0.530$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา (Learning Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.126$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.489$, $SD = 0.530$) สอดคล้องกับแนวคิดของ โฮลกาโดและเปญญัลโบ (Holgado & Penalvo, 2017) ที่เน้นความสำคัญของพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระบบนิเวศการศึกษา

เมื่อวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) พบว่าด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (PNI_{Modified} = 0.598) โดยเฉพาะประเด็นโรงเรียนมีภาวะผู้นำสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (PNI_{Modified} = 0.613) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคอนดราโตวาและคณะ (Kondratova et al., 2017) ที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยสถานที่ ผู้สอน ผู้เรียน ช่วงเวลา และเนื้อหาการเรียน รวมถึงแนวคิดของ โฮลกาโดและเปญัลโบ (Holgado & Penalvo, 2017) ที่เน้นความสำคัญของพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระบบนิเวศการศึกษา

แม้ว่าโรงเรียนร่วมพัฒนาจะมีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับที่ดี ($\bar{X} = 3.52$) แต่ยังพบข้อจำกัดในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อพัฒนาระบบนิเวศทางการศึกษา ($\bar{X} = 2.94$) ในด้านการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในอนาคต พบว่ามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด (PNI_{Modified} = 0.482) แต่ยังคงมีความสำคัญ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน (PNI_{Modified} = 0.497) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทริลลิง และ ฟาเดล (Trilling & Fadel, 2009) เรื่องการขาดแคลนการสอนทักษะ 4C's

จากผลการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์พบว่า ด้านที่มีช่องว่างมากที่สุดคือ การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ส่วนต่าง 1.508) รองลงมาคือการส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพตามบริบทพื้นที่ (ส่วนต่าง 1.484) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาด้านดังกล่าวอย่างเร่งด่วน จากข้อค้นพบดังกล่าว แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนา ควรให้ความสำคัญเร่งด่วนกับการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้ยืดหยุ่น ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ควบคู่ไปกับการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการศึกษา และส่งเสริมกิจกรรมที่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดที่สำคัญหลายประการ ประกอบด้วย การใช้เครื่องมือแบบสอบถามเป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจไม่สามารถสะท้อนมุมมองเชิงลึกของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างครบถ้วน การจำกัดกลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้บริหารและครูในโรงเรียนร่วมพัฒนา ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่น และการศึกษาในช่วงเวลาหนึ่ง (Cross-sectional study) ที่ไม่สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงตามเวลาได้

การพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของโรงเรียนร่วมพัฒนาจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการในทุกด้าน โดยให้ความสำคัญเร่งด่วนกับการสร้างระบบ

นิเวศทางการศึกษาและการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ร่วมกัน ทั้งนี้ การพัฒนาต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบในการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่สำคัญ คือ โมเดลบูรณาการ 5 องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนร่วมพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญตามค่าดัชนี (PNI_{Modified}) ได้แก่ 1) การสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา (Learning Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (0.598) 2) การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (0.508) 3) การส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพตามบริบทพื้นที่ (0.493) 4) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกรักบ้านเกิด (0.492) และ 5) การเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในอนาคต (0.482) สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาระบบการศึกษาในระดับนโยบาย ระดับสถานศึกษา และระดับการปฏิบัติการสอน โดยควรให้ความสำคัญกับการปฏิรูปหลักสูตรอาชีพโดยจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับสถานประกอบการในพื้นที่อย่างน้อย 5 แห่งต่อโรงเรียน การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลชุมชนที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์จริง การอบรมครูในรูปแบบเชิงปฏิบัติการผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เน้นการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การปรับโครงสร้างการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) และการลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนของครู สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศทางการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนร่วมพัฒนาในแต่ละพื้นที่ แนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและสถานประกอบการในการพัฒนาทักษะอาชีพให้ผู้เรียนสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ ผลกระทบของการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพจากกรณีตัวอย่างของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- ทิศนา ขัมมณี. (2545). *กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร: นิธิ เอ็ดเวอร์ไทด์ พับ. กรูฟ.
- นิภาวรรณ เจริญลักษณ์, ชัชวาล แอร่มหล้า, ประภัสสร มีน้อย, ฐิติวิมล สุขป้อม, & วงษ์ศิริ เรืองศรี. (2565). การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน: บทเรียนแนวปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติบริบทพื้นที่ภาคกลางประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 6(1), 40–46.
- ประเวศ เวชชะ, บุญชอบ จันทาพูน, สุขสันต์ สอนนวล, & อิชชัย จันทร์สาร. (2565). การมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 13(2), 171–185.
- พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2567). *ทักษะที่จำเป็นต่อชีวิตสำหรับผู้เรียนในโลกยุคใหม่: รวมพลังสร้างกรอบทักษะระบบนิเวศการเรียนรู้ และแนวทางการขับเคลื่อน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิซ.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

- วิชัย วงษ์ใหญ่ & มารุต พัฒนา. (2562). *การโค้ชเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ & มารุต พัฒนา. (2562). *การบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ (Creative Integration)*. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- สถาบันพัฒนาประชาสังคม. (2565). *รายชื่อโรงเรียนร่วมพัฒนา*. สืบค้นจาก <https://www.csdi.or.th/2022/05/qrcode-1-4/>
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2554). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: อักษรศิลป์การพิมพ์.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2559). *วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษาแห่งคุณค่า* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *สภาวะการศึกษาไทย 2561–2562 การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *How to การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อการจัดการศึกษาสำหรับโลกยุคใหม่*. สืบค้นจาก <https://www.onec.go.th>
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์ (1991).
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Holgado, F. P., & Penalvo, F. J. G. (2017). Learning ecologies through digital tools. *Comunicar*, 25(50), 9–18.
- Koles, B., Wells, T., & Arthur, A. (2010). Needs assessment: A systematic approach for successful program development. *Journal of Extension*, 48(2), 1–7.
- Kondratova, I., et al. (2017). *Designing learning ecosystems: A framework for the design and analysis of learning environments*. In Proceedings of the 10th International Conference on Computer Supported Education (pp. 123–130).
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607–610.
- McCaslin, N. L., & Tibeziinda, J. P. (1998). Assessing the needs of farmers: A participatory approach. *Journal of International Agricultural and Extension Education*, 5(1), 45–53.
- OECD. (2023). *Skills Outlook 2023: Skills for a Resilient Future*. OECD Publishing.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. Jossey-Bass.
- UNESCO. (2024). *Learning for sustainability: A review of policies and practices*. UNESCO.
- Weimer, M. (2002). *Learner-Centered Teaching: Five Key Changes to Practice*. Jossey-Bass.
- World Bank. (2017). *World Development Report 2018: Learning to Realize Education's Promise*. World Bank.
- World Economic Forum. (2020). *The Future of Jobs Report 2020*. World Economic Forum.